

הדר ששח השבועות

הרב אפרים בחלון שליט"א

שיחות מוסר ודרשות

על סדר פרשיות השבוע

פרשת

בלק

הוצאת ארגון "בעזרת השם"

הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פֶּרֶשֶׁת בָּלֶק

פֶּרֶשֶׁת בָּלֶק

אַל תַּפְסִיקוּ לְנִסּוֹת

לְלַמֵּד מִבְּלָעִם

בַּפֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ מְסַפֵּר עַל רִשְׁעוֹתָיו שֶׁל בְּלָעַם וְעַד כַּמָּה שָׁנָא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וּבַחֲסָדֵי הַשֵּׁם נִבָּא וְנִלְמַד דְּיוֹקָא מִבְּלָעִם הָרִשָּׁע וְהַמֵּתַעֵב בְּכָל הַמַּדּוּת הָרָעוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת וְהַבְּהֵמִיּוֹת (עֵינִי בְּסִנְהֶדְרִין דְּהָ קַה עֲמוּד ב'), כָּל דְּבָר רָע שְׁאִפְשָׁר לְהַגִּיד עָלָיו הוּא נִכּוֹן (עֵינִי בְּסִנְהֶדְרִין דְּהָ קו עֲמוּד ב'), וּמִהַתְנַהֲגוּתוֹ הָרָעָה הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ יְסוּד נּוֹרָא וְנִפְלָא, וּמִי שִׁיתְבוּנָן בְּדְבָרִים הָאֵלּוּ יִהְיוּ לוֹ הַרְבֵּה כַּחוֹת לְהַתְמוּדָד עִם נִסְיוֹנוֹת הַחַיִּים וְלֹא לְהַתִּיָּאֵשׁ.

מִי אַתָּה בְּלָעִם?

בּוֹאוּ וְנַעֲשֶׂה הַכְּרוֹת עִם הָאִישׁ הַמֵּתַעֵב הַזֶּה - בְּלָעִם!

מוֹבָא בְּחַז"ל (עֵינִי בְּמַדְרֵשׁ תַּנְחוּמָא פֶּרֶשֶׁת וַיֵּצֵא סִימֶן יֵג, וּבִתְרַגּוּם יוֹנָתָן בֶּן עֲזִיָּאל בְּמַדְבַּר פָּרָק לֹא פָסוּק ח, וּבִשְׁל"ה הַקְדוּשׁ פֶּרֶשֶׁת בָּלֶק תּוֹרָה אוֹר אוֹת ט, וְעֵינִי בְּסִפֵּר תּוֹרַת חֹסֵד אֵילָן פֶּרֶשֶׁת בָּלֶק עֲמוּד ער) שֶׁבְּלָעִם שְׁמֹזְכָר בַּפֶּרֶשָּׁה שֶׁלָּנוּ בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה בְּשִׁמּוֹ (בְּמַדְבַּר כב, ה), הוּא לֹא 'נוֹלָד' בַּפֶּרֶשָּׁה שֶׁלָּנוּ, הוּא כְּבָר הִיָּה זָקֵן מְפֻלֵּג, שְׁכֵן בְּלָעִם הוּא לָבָן הָאֶרְמִי, חֲמִיו שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, וְהַסְבָּא שֶׁל הַשְּׁבָטִים.

אל תפסיקו לנסות

וּלְבֶן הָאֶרְמִי כָּל חֲפָצוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיָה לְנַצֵּל אֶת יַעֲקֹב עַד תָּם, וּלְהַשְׁלִיכוֹ כְּכֹלִי אֵין חֲפֶץ בּוֹ. הַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו: "אֶרְמִי אֲבִד אֲבִי" (דְּבָרִים כו, ה), שְׁלֹבֶן בִּקְשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל כְּשֶׁרִדָּף אַחֵר יַעֲקֹב (רש"י שם וַעֲיֵן בְּרֵאשִׁית לא, כג), וְכֹונָתוֹ הָיְתָה לְהַרְגֵּ אֶת יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עִם נְשׁוֹתָיו שֶׁהֵן בְּנוֹתָיו וְכָל נַכְדָּיו, "וְלֹא יִזְכֵּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד" (תְּהִלִּים פג, ה).

וּלְאַחַר שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִגְלָה אֵלָיו בַּחֲלוּם הַלֵּילָה (עֵינִי בְּרֵאשִׁית לא, כד), כְּדִרְכּוֹ שֶׁל בִּלְעָם שֶׁהָיָה מְקַבֵּל נְבוֹאוֹת בַּלֵּילָה (עֵינִי רש"י בַּמִּדְבָּר פָּרָק כב פְּסוּק ח), וְהִזְהִיר אוֹתוֹ "הַשְׁמֹר לָךְ פֶּן תִּדְבֹּר עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע" (בְּרֵאשִׁית לא, כד), הוּא לֹא נִרְגָּע, וּמַחֲכָה שָׁנִים אַרְכּוֹת עַד שֶׁתִּגְיַע לוֹ שְׁעַת כְּשֶׁר לְכָלוֹת אֶת כָּרֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל.

הוּא עוֹקֵב אַחֲרֵי הַצֹּאצְאִים וְצֹאצְאֵי צֹאצְאִים שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ לְדַעַת אֵיךְ לְכָלוֹת אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

להרג את הקטנים

יַעֲקֹב אֲבִינוֹ יוֹרֵד לְמִצְרַיִם בְּגִזְרַת מֶלֶךְ (עֵינִי בְּשִׁבְתִּי דף פט עֲמוּד ב), יוֹסֵף הַצִּדִּיק מְשַׁנֶּה לְמֶלֶךְ (בְּרֵאשִׁית מא, מג) וּבְעֵצָם מְנַהֵל אֶת הַמְּדִינָה, וְלֶבֶן הוּא בִּלְעָם יוֹרֵעַ שְׁעַכְשׁוֹ זֶה לֹא שְׁעַת הַכְּשֶׁר לְהַתְנַפֵּל לִיעֲקֹב וּבָנָיו. בְּמִשְׁף הַשָּׁנִים יַעֲקֹב אֲבִינוֹ נִפְטָר (בְּרֵאשִׁית מט, לג), וּלְאַחַר מָכֵן "וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא" (שְׁמוֹת א, ו). הַמִּצְרַיִים חוֹשְׁשִׁים מֵעַם יִשְׂרָאֵל, "וַיִּקָּם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף" (שְׁמוֹת א, ח), יוֹשְׁבֵי שֵׁם 'מוֹעֲצַת הַשּׁוֹרָה' (מוֹעֲצַת הַחֲכָמִים הָעֲרַבִית) הַמִּצְרִית וּמְחַפְּשִׁים אֶת 'הַפְּתָרוֹן הַסּוּפִי' לְכָלוֹת אֶת כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב וְצֹאצְאֵיהֶם.

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

בֵּין יוֹעֲצֵי פֶרְעָה הָיוּ יִתְרוֹ, אִיּוֹב וּבְלָעֶם. יִתְרוֹ אָפְלוּ עוֹד קִדְם שְׁהִתְגַּדֵּר הוּא לֹא דָגַל בְּרִצְחַת הַמוֹנִים, וְלִכְן הִחְלִיט לְבָרֵחַ מִמַּצָּרִים וְלֹא לְהִיּוֹת שְׂתָף לַפֶּשַׁע, אִיּוֹב שֶׁתֵּק, וּלְעֲמָתָם הָיָה אֶת בְּלָעֶם אֲבִי אֲבוֹת הַטְּמָאָה, שֶׁשָּׁמַח שְׂסוּף סוּף הַגִּיעָה אֵלָיו הַהִזְדַּמְנוֹת לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִכְן יַעֲץ לְשַׁעֲבֹד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְאָמַר: "הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה" (שְׁמוֹת א, י. וְעֵין סוּטָה דָף יא עֲמוּד א, וּבְרֵשׁ"י שֵׁם דְּבוּר הַמִּתְחִיל בְּאוֹתָהּ עֲצָה), וְהוּא אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָמַד מֵאַחֲרֵי הַתְּכַנִּית שֶׁל "כָּל הַבֵּן הַיָּלֹד הַיֵּאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ" (שְׁמוֹת א, כב), מִוֹת בְּטָבִיעָה לְתִינוּקוֹת - 'לְהַרְג' אוֹתָם כְּשֶׁהֵם קִטְנִים' (עֵין סִנְהֶדְרִין דָף קו עֲמוּד א, וּבְרֵשׁ"י שֵׁם דְּבוּר הַמִּתְחִיל לֹא עֲמֻנו).

הַמַּצָּרִים אָמְצוּ אֶת הָרַעְיוֹן לְשִׁמְחַת בְּלָעֶם, וְהוּא רוֹאֶה שְׁהַרְעִיוֹן שֶׁלּוֹ קוֹרֵם עוֹר וְגִידִים.

אָבֵל הוּא לֹא יָדַע דְּבַר אַחֵר, "שֶׁהֵנָּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל" (תְּהִלִּים קכא, ד), וְהַמַּצָּרִים אוֹמְרִים: "פֶּן יִרְבֶּה", וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר: "כֵּן יִרְבֶּה" (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא בּוֹבֵר פֶּרֶשֶׁת שְׁמוֹת סִימָן ח). הֵם אוֹמְרִים "כָּל הַבֵּן הַיָּלֹד הַיֵּאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ", וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ שׁוֹלַח לָהֶם אֶת מְלֶאכִי מָרוֹם לְהַצִּילָם וּלְהַחֲיוֹתָם, וּבוֹרָא לָהֶם סְלָעִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּבֶשׁ וְשֶׁמֶן, "וַיִּנְקֶהוּ דְבֶשׁ מְסֻלַּע וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר" (דְּבָרִים לב יג, וְעֵין בְּסוּטָה דָף יא עֲמוּד ב). וְכִשְׁהַמַּצָּרִים רוֹאִים אֵיךְ הַתִּינוּקוֹת לֹא טוֹבְעִים וּמִיִּשְׁהוּ מוֹצִיא אוֹתָם מִהֵיֶאוֹר וְדוֹאֵג לָהֶם, הֵם בָּאִים לְהַרְגוֹ, וּמִיד כְּשֶׁהֵם בָּאִים אֲלֵיהֶם הַתִּינוּקוֹת נִבְלָעִים בְּאַדְמָה, וְהַמַּצָּרִים הָרַעִים מְבִיאִים מַחֲרָשׁוֹת לְחַרֵּשׁ וּלְהַרְג' אֶת הַתִּינוּקוֹת הַבְּלוּעִים, שֶׁנֶּאֱמַר "עַל גְּבִי חֲרָשׁוּ חֲרָשִׁים" (תְּהִלִּים קכט, ג. וְעֵין סוּטָה שֵׁם), וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲמִיק אֶת הַתִּינוּקוֹת בְּאַדְמָה וְהֵם נִצּוּלִים.

אל תפסיקו לנסות

ואחרי מאתיים ועשר שנות שעבוד הם יוצאים "ביד חזקה ובזרע נטויה" (דברים ד, לד), ולכן שהוא בלעם רואה ששוב פעם לא הצליחה לו התכנית.

מתי תגיע ההזדמנות?

הוא שוב מחכה מתי תגיע אליו ההזדמנות סוף סוף לפתרון הסופי - לכלות להשמיד להרג ולאבד את העם השנאוי עליו שנאה תהומית, ללא סבה והגיון, אלא כשנאת הטמאה - לטהרה, והשקר - לאמת.

עם ישראל יוצאים ממצרים אל המדבר, והם מוגנים מכל דבר רע, "וה' הלך לפניהם" (שמות יג, כא), ופתאום מגיעה אל בלעם הצעה מיחדת - לבא לקלל את עם ישראל, ולקבל גם כסף וכבוד. הוא זוכר ויודע שהעם הזה משגח מן השמים, אבל הוא מנסה, ולכן בהזדמנות הראשונה שהוא יכול ללכת לקלל את עם ישראל הוא קם בבקר, והוא בעצמו - זקן לפחות בגיל שלש מאות לפי החשבון (ואמנם עין סנהדרין דף קו עמוד ב, ובדעת זקנים מבצלי התוספות שמות פרק א פסוק י, ובקבץ פתר מלוכה תשרי תש"פ עמוד 9 במה שאמר על זה הגאון הנאמ"ן שליט"א) - חובש את אתונו (במדבר כב, כא), והשנאה שלו מקלקלת את השורה (מדרש אגדה בופר פרשת בלק פרק כב סימן כא), כבר לא מענינים אותו גנוני כבוד של עוזרים ומשרתים, והוא יוצא לדרכו, בתקווה שחלום חייו יתגשם, והוא יוכל לקלל את עם ישראל.

ומלאך של רחמים נשלח מן השמים להפריע לו בדרכו (מדרש רבה פרשת בלק פרשה כ סימן יג), ובפעם הראשונה "ותט האתון מן הדרך ותלה בשדה" (במדבר כב, כג), ובלעם שממהר לקלל את

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

עם יִשְׂרָאֵל כּוֹעֵס וּמְכָה אוֹתָהּ. וּבַפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה מוֹחֶצֶת אֶת רִגְלוֹ (בַּמִּדְבָּר כב, כ), הֶרְגֵּל מִתְרַסֶּקֶת וּבִלְעָם נִהְיָה חֲצִי נֶכֶה (עֵין סִנְהֶדְרִין דף קה עמוד א, וּבַמִּדְרָשׁ אֶגְדָּה פֶּרֶשֶׁת בָּלָק אוֹת כה, וּבִסְפָּר חֶסֶד לְאַבְרָהָם שְׂפִירָא פֶּרֶשֶׁת בָּלָק פָּרָק כב פֶּסוּק כב), אֲכָל הוּא לֹא מְתִיחַס לְכֹאבִים וּמְמַהֵר לְהַכּוֹת אֶת הָאֶתוֹן שֶׁתִּמְשִׁיךְ לְלַכֵּת בְּמַהֲרֹת לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וּבַפֶּעַם הַשְּׁלִישִׁית בְּמַשְׁעוֹל הַכֶּרְמִים כְּשֶׁרוֹאֶה הָאֶתוֹן אֶת הַמִּלֶּאךָ עִם חֲרָבוֹ הַשְּׁלוּפָה בְּיָדוֹ, הִיא רוֹבֶצֶת עַל הָאָרֶץ, וּבִלְעָם הַמְמַהֵר מְכָה אוֹתָהּ שׁוֹב.

גַּם כְּשֶׁהָאֶתוֹן פּוֹתַחַת אֶת הַפֶּה שְׁלָה לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ (בַּמִּדְבָּר כב, כח) הוּא לֹא מְתַרְגֵּשׁ, כִּי הוּא חָדוֹר מִטָּרָה לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. הוּא לֹא נוֹתֵן לְהַפְרָעוֹת לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ, וְאַפְלוּ לֹא לְמִלֶּאךָ הַשֵּׁם! הוּא מִמְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ לְמָרוֹת הַכֹּל.

בִּלְעָם וְאַנְחֲנוּ

נַעֲצֹר רִגְעַת אֶת הַסְּפּוֹר עַל בִּלְעָם, וְנַעֲבֹר אֵלָינוּ...

הַחֲלִטָּתָם לְלַכֵּת לְשַׁעֲוֹר תּוֹרָה, בְּאַמְצֵעַ הַדֶּרֶךְ הֶרֶכֶב סָטָה מִהַכְּבִישׁ, וְאַחֲרֵי זֶה קִבְּלָתָם מִכָּה בִּרְגֵל, הַמְשַׁכָּתָם בְּנִסְיָעָה, וְהֶרֶכֶב הַפָּסִיק לַעֲבֹד, הָאֵם אֲתָם מִמְשִׁיכִים לְלַכֵּת לְשַׁעֲוֹר אוֹ שְׂאֲתָם מִשְׁתַּכְנָעִים שְׁזֶה 'סִימָן' מִשְׁמִים לֹא לְלַכֵּת חֲלִילָה לְשַׁעֲוֹר תּוֹרָה?

תִּלְמָדוּ מִבִּלְעָם!

נִסְיוֹנוֹת כּוֹשְׁלִים

וּבִלְעָם סוֹף סוֹף מַגִּיעַ אַחֲרֵי כָּל הַהִרְפָּתָקָאוֹת שֶׁעָבַר לְמָקוֹם שָׁבוּ הוּא יָכוֹל לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְנַסֶּה בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה

אל תפסיקו לנסות

לקלל את עם ישראל ולא מצליח (במדבר כג, א), הקדוש ברוך הוא מושך את לשונו כמו שנמשך הדג בַּחֲכָה (סנהדרין דף קה עמוד ב), ולא יוצאות לו שום קללות אלא ברכות. והוא מנסה! וכשהוא לא מצליח הוא עובר מקום, אולי יהיה 'משנה מקום משנה מזל' (עין ראש השנה דף טז עמוד ב), ושם הוא יצליח לקלל את עם ישראל (שם פסוק יג). גם שם הוא לא מצליח ובמקום קללות יוצאות לו ברכות, והוא לא מתיאש, הוא עובר למקום שלישי (שם פסוק כז), והוא מנסה לעורר את מדת הדין ולהזכיר את חטאי עם ישראל (עין בתרגום יונתן בן ציאל במדבר פרק כד פסוק א) כדי שהקדוש ברוך הוא יכעס, והקדוש ברוך הוא לא כועס (עין ברכות דף ז עמוד א). הוא מנסה להכניס בהם עין רעה ולא מצליח (רש"י במדבר פרק כד פסוק ב), ושוב פעם מנסה לקלל ולא מצליח, ורק ברכות יוצאות מפיו הטמא. עד שנמאס לבלק לתת לו לנסות שיִקלל את עם ישראל, ושלח אותו בבושות (במדבר כד, י - יא).

והוא לא הולך.

בינתיים הוא נהיה עזר בעינו האחת (עין נדה דף לא עמוד א), ומסתלק ממנו כל כחו ונהיה כאחד האדם ללא שום כח רוחני (עין רש"י במדבר פרק כד פסוק יד), והוא לא נסוג אחור, ומתעקש ליצץ לבלק למרות שלא התבקש, ולומר לו באיו דרך הוא בן יצליח להזיק לעם ישראל. אמר להם: "אלהיהם של אלו שונים זמה הוא, הפקירו בנותיכם, ומן השמים ילחמו בשבילכם" וכאן הוא מצליח (עין סנהדרין דף קו עמוד א).

מהיכן שאב בלעם את הכחות הנפשיים האלה להתמודד עם כל הנפילות הפיזיות והנפשיות במה שלא הלך לו כלום, מאות

פֶּרֶשֶׁת בָּלֶק

שְׁנִים הוּא מְנַסֶּה לְהַשְׁמִיד אֶת צִיִּצְאֵי חֲתָנוּ וְהוּא לֹא מַצְלִיחַ, וְהוּא לֹא מֵתִיאֵשׁ?

זֶה כְּחָה שֶׁל שְׁנָאָה, שְׁנָאָת הָרַע לְטוֹב, וְשְׁנָאָת כּוֹחַ הַטֵּמָאָה לְכּוֹחַ הַקְּדוּשָׁה.

הַצּוּאָה שֶׁל הַיִּטְלָר

בַּיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל מְלַחֶמֶת הָעוֹלָם הַשֵּׁנִיָּה - הַשּׁוּאָה, גֶּרְמָנִיָּה הַנָּאצִית סָפְגָה אֲבֹדוֹת כְּבִדּוֹת, הַיִּטְלָר נִמְצָא עִם מְקַרְבָּיו בְּפִיֶּהֱרָבּוֹנֶקֶר - בּוֹנֶקֶר הַפְּקוֹד הָרֵאשִׁי וְהָאַחֲרוֹן שֶׁל אֲדוֹלֶף הַיִּטְלָר, הַהֶפְצָצוֹת שֶׁל הַכּוֹחוֹת הָרוֹסְיִים - הַנִּמְצָאִים כְּמָה מְאוֹת מֵטְרִים בְּלִבָּד מֵהַבּוֹנֶקֶר - מִחֲרִיפּוֹת מְרַגֵּעַ לְרַגֵּעַ, וְהַיִּטְלָר שִׁיּוּדָע שְׁאֵלוֹ יָמָיו הָאַחֲרוֹנִים מִתְכַּנֵּן הַתְּאֲבָדוֹת וְכוֹתֵב צוּאָה, בְּשׁוּרוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת בְּצוּאָתוֹ הַפּוֹלִיטִית הוּא כּוֹתֵב: "מַעַל הַכֹּל אֲנִי מַחֲבִיב אֶת הַנְּהֻגָת הָאָמָה וְהַהוֹלָכִים אַחֲרֶיהָ בְּשִׁמְרָהּ מְדַקְדָּקֶת עַל חֻקֵּי הַגִּזְע, וּבְהַתְנַגְּדוֹת חֲסֶרֶת רַחֲמִים לְמַרְעִילֵי כָּל הָעַמִּים - הַיִּהֲדוּת הַבֵּינְלִאֲמִית. נָתַן בְּכֶרְלִין, 29 בְּאַפְרִיל 1945 שָׁעָה 4:00".

יוֹם לְמַחֲרַת יֵרָה הַיִּטְלָר בְּעֶצְמוֹ וְהַתְּאֲבָד.

נִתְבּוֹנֵן מָה עוֹבֵר בְּרֵאשׁוֹ הַמַּעֲוֹת שֶׁל שׁוּאָה יִשְׂרָאֵל זֶה שְׁעוֹת סְפוּרוֹת לִפְנֵי שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לַשָּׁטָן, שְׁנָאָת יְהוּדִים, וְצוּוֵי 'לְהַתְנַגְּדוֹת חֲסֶרֶת רַחֲמִים לְמַרְעִילֵי הָעַמִּים הַיִּהֲדוּת הַבֵּינְלִאֲמִית'. כֹּחַ הַשְׁנָאָה הַחֲזָק שֶׁל אוֹתוֹ טָמָא מִמַּשִּׁיךְ לְהִזִּין אוֹתוֹ גַּם בְּרַגְעָיו הָאַחֲרוֹנִים. הוּא לֹא שֵׁם לֵב לְגֶרְמָנִיָּה שְׁנִשְׁרָפֶת, לֹא אֲכַפֶּת לוֹ אֲפִלּוּ מַעֲצָמוֹ, אֶךְ וְרַק "שְׁלֹא יִזְכֵּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד".

אל תפסיקו לנסות

מדה טובה מרבה

וכבר למדנונו חז"ל (סוטה דף יא עמוד א) 'לעולם מדה טובה מרבה ממדת פרענות', ואם היו לבלעם כאלה כחות אדירים שלא להתיאש, כמה כחות יש בכל אחד ואחד אם רק ישאף לטוב וידבק בטוב.

בלעם לא מתרגש מהנסיונות הכושלים שלו למצא את הפתרון הסופי להרג את בני יעקב, הוא יודע להתעלם מכל הכשלונות שלו, מכל הנפילות, שלו הפיזיות והנפשיות למען המטרה הנוראה שלו להשמיד את עם ישראל. וכמוהו היטלר ימח שמו וזכרו לא אכפת לו מהכשלונות, ראית שלא הצלחת להשמיד את עם ישראל ולא הצלחת להביא את הפתרון הסופי להשמדת היהודים, תכנע, תעצר, אבל לא, כח הטמאה ממשיך למרות הכל, ורוצה שלא ישאר זכר של ילד יהודי אחד בעולם שיקרא "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (דברים ו, ד), שלא ישאר ילד יהודי אחד שיגיד: "ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד", וכמה אנחנו צריכים ללמד מאותם כחות טמאה, שלא נכנעים לעולם ומנסים שוב ושוב. אם בלעם שהוא לבן הארמי, מחכה לבצע את זממו מאות בשנים ולא מתיאש למרות כל הכשלונות שלו, למה אנחנו מתיאשים?

נסיונות ואכזבות

בחור חדש מגיע לישיבה, הוא לא יודע כל כך ללמד גמרא, הוא מנסה ולא מצליח, פעם פעמים ושלש והוא נשבר, הוא מחליט לעזוב את הישיבה וללכת לעשות 'כסף', למה אתה מתיאש? תלמד מבלעם!

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

אֶחָד מִגִּיעַ לְבֵית הַכִּנֹּסֶת וּמַעֲיָרִים לוֹ, הוּא כּוֹעֵס וּמַחְלִיט לֹא לָבֹא לְבֵית הַכִּנֹּסֶת, לָמָּה אֶתָּה לֹא לּוֹמֵד אֶת הַדְּבָקוֹת בַּמַּטְרָה מֵאוֹתָם הָרָשָׁעִים? "מֵאִיבִי תַחֲכַמְנִי מִצֹּתְךָ" (תְּהִלִּים קיט, צח), רְאִיתֶם פַּעַם אָדָם שְׂאוֹכֵל וְנִחְנֵק, וּמַחְלִיט לִוְתֹר, יוֹתֵר הוּא לֹא אוֹכֵל, אוֹ מִיִּשְׁהוּ שֶׁקָּשָׁה לוֹ לִנְשֹׂם וְהוּא מַחְלִיט "לֹא צָרִיךְ לִנְשֹׂם יוֹתֵר". הֲלֹא עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה נֶאֱמַר "כִּי הֵם חַיִּינוּ וְאַרְךָ יַמֵּינוּ", אִם הָאָדָם לֹא יִלְמַד לֹא תִהְיֶה לוֹ שׁוֹם חַיּוֹת לִנְשָׁמָה, לָמָּה לָנוּ לְהִתְיָאֵשׁ וּלְעֻזֹּב אֶת הַמַּטְרָה הַקְּדוּשָׁה בְּגִלְל קִצָּת קִשְׁיִים?

הַעֲנִין הַזֶּה לְצַעֲרֵנוּ קוֹרֶה עִם הַרְבֵּה בְּעֲלֵי תַשׁוּבָה בְּתַחֲלַת הַדֶּרֶךְ, שֵׁשׁ לָהֶם קִשְׁיִים כְּמוֹ כָּל עֲלִיָּה, "מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'" (תְּהִלִּים כד, ג), הַעֲלִיָּה תָמִיד יוֹתֵר קָשָׁה מִהִירִידָה, וְהֵם לֹא תָמִיד מַצְלִיחִים לְעֻמַּד בְּנִסְיוֹנוֹת וּמִתְיָאֲשִׁים, "וְלוֹ חֲכָמוֹ יִשְׁפִּילוּ" (דְּבָרִים לב, כט) שְׂאִסּוֹר לְהִתְיָאֵשׁ וּלְעֻזֹּב אֶת עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת גַּם אִם הָיוּ נְפִילוֹת.

"שִׁבְעַת יָפוֹל צַדִּיק וְקָם"

וּכְבָּר אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּחֻכְמָתוֹ: "כִּי שִׁבְעַת יָפוֹל צַדִּיק וְקָם" (מִשְׁלֵי כד, כז), נִפְלָתָה? תִּקּוּם! נִפְלָתָה עוֹד פַּעַם? תִּקּוּם! 'וְהַטְפָּשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁכּוֹנְנֹתוֹ בְּדֶרֶךְ רְבוּתָא, אֵף עַל פִּי שֶׁשִּׁבְעַת יָפוֹל צַדִּיק, מְכַל מְקוֹם הוּא קָם. אֲבָל הַחֲכָמִים יוֹדְעִים שֶׁהַכּוֹנֵן הִיא שְׁמֵהוּת קִימָה שֶׁל הַצַּדִּיק הִיא דֶּרֶךְ הַשִּׁבְעַת נְפִילוֹת' שֶׁלוֹ' (פֶּסֶח יצחק הוֹטֵנֶר אֲגֻרוֹת וּכְתָבִים עֲמוּד ריז). הַנְּפִילוֹת הֵן חֶלֶק מִהַקִּימָה וְגוֹרְמוֹת אֶת הַקִּימָה, שֶׁהָרִי 'אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה אֲלֵא אִם כֵּן נִכְשֵׁל בָּהֶם' (גִּטִּין דף מג עמוד א), וּמִשְׁנִכְשֵׁל כְּבָר עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, נִמְצָא שֶׁהַנְּשָׁלוֹן גָּרַם לְעֻמִּידָהּ, וְהַנְּפִילָה לְקִימָהּ. וְהַדְּבָר הַזֶּה נֶכוֹן לֹא רַק לְגַבִּי נְפִילָה אַחַת שֶׁלֹּא הִצְלַחַתָּ לְשֹׁמֵר שִׁבְתָּ אוֹ לְשֹׁמֵר אֶת הַפֶּה

אל תפסיקו לנסות

מלדבר לשון הרע או לשמר על הברית בקדשה, אלא גם ובצדק על מצות התשובה, שפאשר האדם מתחיל לחזור בתשובה, בין אם זה על כלל מעשיו ובין על מעשה פרטי, היצר הרע מרסק אותו שוב ושוב ושוב, והוא מתיאש וחושב בלבו: 'לא מתאים לי לחזור בתשובה'. אל תהיה טפש! וכמו שהיצר הרע וכחות הטמאה לא מפסיקים לעולם לנסות ולהכשיל את האדם, מאה או אלפים פעמים שגרשת אותו הוא חוזר, וכל פעם הוא מחליף שם: 'שבועה שמות יש לו ליצר הרע: רע, ערל, טמא, שונא, מכשול, אבן, צפוני (סכה דף גב עמוד א), וכל פעם הוא מחליף מסכה, ומחליף שם שהרי 'רשעים כל ימיהם חרטות' (חבור יפה מהישועה לרב נסים גאון עמוד 412 והובא גם באברבנאל בראשית פרק כה פסוק כט), ולכן היצר הרע צריך לגנון את הפתויים, כי הם זוכרים את הצער והחרטה שהיתה להם כששמעו לו. וגם אם בסוף האדם מצליח להתגבר, היצר הרע לא מפסיק לנסות, אז למה אנחנו מתיאשים ומפסיקים לנסות להיות יותר טובים וקרובים לה? במיוחד כשאדם מתעלה בעניני קדשה יש לו יותר סיעתא דשמיא - 'שהבא להטהר מסייעין בידו' (שבת דף קד עמוד א).

תכסיס היצר

לסיום נביא צטוט מדברי הגאון רבי יצחק יהודה שמלקיש זצ"ל שהיה אחד מגדולי האחרונים (עין בשו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן צג, ובשו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן כט ובשו"ת יחיה דעת חלק א סימן צא) שבו מגלה לנו את אחת מדרכי היצר הרע. בדיוק בנושא הזה של מצות התשובה, כיצד הוא מתעתע באדם, וכדי לקיים דע את האויב הוא מאריך וכותב בספרו שו"ת בית יצחק (חלק א חלק יורה דעה בהקדמה): "דע, כי הנזקן הכסיל הוא היצר הרע (עין באבות

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

דְּרַבִּי נִתָּן פָּרָק טז), בְּרֹאשִׁית בּוֹאוֹ אֶל הָאָדָם לְפָתוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת רָע וּלַעֲבֹר עַל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה יַחְלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו לִיפּוֹת דְּרָכָיו הֶעֱקֵלְקִלוֹת וּנְתִיבוֹתָיו הַנִּשְׁחָקוֹת - בְּהִתְחַלָּה הוּא רוֹצֵה שֶׁהָאָדָם יִפֹּל בַּעֲבָרָה, "וַיֹּאמֶר לְאִישׁ אֲשֶׁר יִמָּאֵן לָלֶכֶת מִיִּרְאַתוֹ אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה' בּוֹחֵן כָּלִיּוֹת וְלֵב, אֵל תִּירָא וְאַל תַּחַת לִית דִּין וְלִית דִּין" - תַּחֲלִל שְׂבַת, תַּפְגֵּם בְּבְרִית, תַּעֲשֶׂה מֶה שְׂאֵתָה רוֹצֵה וְאַל תִּדְּאָג, אֱלֹקִים לֹא רוֹאֶה, מִי אָמַר שֵׁישׁ אֱלֹקִים? שְׂמַעְתָּ כְּמָה שְׂטִיּוֹת מֵאֲתֵאִיסְטִים טִפְשִׁים וְרֵאִיתָ שֶׁהֵם מְפַקְפָּקִים בְּזֶה, וְהוּא מְשַׁכְנֵעַ אוֹתָהּ שֶׁתִּלְךְ לַחֲלֹל שְׂבַת, וְתִלְךְ לַחֲטֹא, "אָכּוֹל וְשָׂתוּ כִּי מִחֵר נָמוֹת" (יִשְׁעִיָּה כב, יג), אֵין דִּין וְאֵין דִּין (עֵין בִּירוּשְׁלַמִּי בְּקִדּוּשֵׁין פָּרָק ד הֲלָכָה א), "אִם תַּעֲשֶׂה מִי יִרְשִׁיעֶנָּה?" - אֵתָה אָנוּס! אֵתָה תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה! מִי אָמַר שֶׁזֶּה בְּאֵמֶת אָסוּר! "וְאִם תִּשְׁמַע לְקוֹלִי מִי יֹאמֶר לָךְ כִּי חָטָאת".

הַהִתְרַסְקוֹת מֵהַשָּׁטָן

עַד כָּאֵן זֶה סוּג אֶחָד שֶׁל הֵיִצְר הָרַע, וּמִמְשִׁיף הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק: "וְאִם הָאָדָם יִשְׁמַע לוֹ וַיִּלְךְ אַחֲרָיו וְנוֹקֵשׁ בְּאֲמָרֵי פִּיו יַעֲבֹר עַל מִצְוֹת ה' וְאֲשָׁם" - וְאֵז יֵשׁ לוֹ נְקִיפוֹת מִצָּפוֹן כִּי רִשְׁעִים כָּל יְמֵיהֶם חֲרָטָה, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁזוֹ עֲבָרָה, הוּא יוֹדֵעַ כְּמָה זֶה חֲמוּר, הוּא מֵאֲמִין שֵׁישׁ אֱלֹקִים וַיֵּשׁ שָׂכָר וְעָנַשׁ אֲבָל הֵיִצְר תַּעֲתַע בּוֹ, "אוֹ אֵז אִם יַחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ מֶה עֲשֶׂה בְּחָטָאוֹ נִגְדַּה" וְנִפְשׁוּ עָלָיו תִּשְׁתּוּחַח - הוּא יִצְטָעַר, "אֵז בְּרִצּוֹתוֹ לָשׁוּב אֶל ה' וְהִנֵּה הֵיִצְר הָרַע לְקִרְאָתוֹ" - הוּא מְגִיעַ בְּשִׁנוּי אֲדָרָתוֹ, מְגִיעַ בְּתוֹר מִיִּשְׁהוּ אַחֵר, "אֵכֵן שֶׁנָּה פָּנִיו וַיִּלְךְ לוֹ, הִפְעֵם לֹא יָבוֹא כְּמִתְעַתֵּעַ וּמִכְחִישׁ רַק כְּמֵאֲמִין וּמוֹדָה לְבִשׁ מַחְלָצוֹת יִצָּר הַטּוֹב וּבְלָבוּשׁ יַחֲזִיק בּוֹ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו" הוּא הִפְעֵם בָּא בְּתוֹר יִצָּר הַטּוֹב וַיֹּאמֶר לָאָדָם: יֵשׁ אֱלֹקִים! יֵשׁ

אל תפסיקו לנסות

גִּיהֶנָּם! "הוּא חוּטֵא ופּוֹשֵׁעַ, חֲטָאָתָהּ, הָעֲוִיטָהּ, וְעוֹד תַּחֲשֹׁב כִּי לֹא יִחַשֵׁב לָךְ הָעוֹן אֲשֶׁר חֲטָאָתָהּ, מֵה לָּךְ אֵיפֹה כִּי נִזְעַקְתָּ וְתִשׁוּב הַפֶּעַם אֶל ה'" - אֵין לָךְ סְכוּי, אֵין לָךְ תִּקְוָה, "הָעוֹד תִּדְמָה כִּי נִפְשֶׁךָ הַמְּגַעֵלָה זַעֲמַת הַשֵּׁם תִּמְצָא חֵן בְּעֵינָיו? לְשׂוֹא תִתִּיפָהּ, מָאָס בָּךְ אֲדוֹן הַשָּׁמַיִם, אֲבָדָה תּוֹחֲלָתָךְ וְתִקְוָה אֵין" - אוֹתוֹ שָׁטָן שֶׁלִּפְנֵי רִגַע אָמַר אֵין אֱלֹקִים, אֵין דִּין וְאֵין דִּין לָךְ תַּחֲגֹג וְתִהְיֶה, פֶּתְאוּם הוּא נִהְיָה גָדוֹל הַמְּאֻמִּינִים, יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין, וְיֵשׁ גִּיהֶנָּם, וְיֵשׁ עֲנֹשׁ, וְאֱלֹקִים שׁוֹנֵא אוֹתָךְ וּמִתְעַב אוֹתָךְ, וְאַתָּה מְשַׁקֵּץ וּמִתְעַב וְאֵין לָךְ תִּקְוָה, "וְיֵהי כְּדַבְּרוֹ אֵלָיו יוֹם יוֹם יִתְיָאֵשׁ הָאָדָם וְיֵהי לְמַפְגֵּעַ לוֹ" - הַשָּׁטָן רוֹצֶה לְיָאֵשׁ אֶת הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, אֶתָּה מְשַׁקֵּץ, מְזַהֵם וְטָמֵא, "יִבְכֶּה לַיּוֹם אַחֲרוֹן כִּי אֲבָדָה תּוֹחֲלָתוֹ וְיִשְׁלִיךְ אֶת נִפְשׁוֹ בֵּין הַחֲטָאִת וּמִצּוֹלַת הַפֶּשַׁע אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָעוּה דְּרָכּוֹ" - הַיִּצָּר מִתְעַתֵּעַ בּוֹ וְאוֹמַר לוֹ: הֲרִי גַם כָּכָה חֲטָאָתָהּ, אֵין לָךְ עוֹד תִּקְוָה, אֶתָּה גַם כָּכָה מְרַסֵּק, תִּהְיֶה עַד הַסּוּף, תִּשְׁתַּחֲרַר, אֶתָּה תִקְבֵּל הֲרִי גִיהֶנָּם בֵּין כָּה וְכָה, הַתְּחִיבָתְךָ סְקִילָה שְׂרָפָה הָרֵג וְחִנּוּק, אֵין סְכוּי שֶׁתִּחְזֹר בְּתִשׁוּבָה, עֲזֹב, "הַמְּדַרְגָּה הַזֹּאת - הַתִּיַּאֲשׁוּת הַנִּפְשׁ רַחֲמָנָא לְצֻלָן הִיא הָאַחֲרוֹנָה וְשִׂאוֹל תִּתְמַךְ" - אוֹמַר הָרַב: אֶתָּה יוֹדֵעַ מֵה יָבִיא אוֹתָךְ לְגִיהֶנָּם? לֹא הָעֲבֵרוֹת שֶׁלָּךְ שֶׁל חֲלוּלֵי שִׁבְתָּ וּפְרִיצוֹת וְנֹאוּף, כִּי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בְּפָנֵי הַתְּשׁוּבָה (וְהֵר פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית דָּף לֵג עֲמוּד ב), הַשִּׂאוֹל כְּלוֹמַר הַגִּיהֶנָּם יִגִּיעַ אֵלֶיךָ אִם הַתִּיַּאֲשׁוּת, אִם שְׁמַעַת בְּקוּלוֹ שֶׁל הַיִּצָּר הָרַע שְׂרוּצָה לְאַבֵּד אוֹתָךְ מִחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. "וְאוֹי לוֹ לְאָדָם אִם יִרַד וְנִפֵּל בְּבוֹר תַּחֲתִיּוֹת וְנִפְשׁוֹ הַתִּיַּאֲשָׁה, מִכִּיּוֹן שֶׁלִּשְׁטָן שְׁמַע וְהִגִּיעַ לְשַׁעֲרֵי הַשִּׂאוֹל" - נִמְצְאוּ לְמַדִּים שֶׁתִּכְלִיתוֹ שֶׁל הַיִּצָּר הָרַע הִיא לֹא הַחֲטָא בְּעַצְמוֹ אֲלָא לְשִׁמּוֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִחְזֹר בְּתִשׁוּבָה, וְלִיַּאֲשׁ אוֹתוֹ. "וְזֹאת כּוֹנֶנֶתָנוּ בְּתַפְלָה בְּבִרְכַּת הַשְּׂכִיבָנוּ בְּעֶרְבִית

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

וְהִסֵּר הַשָּׁטָן מִלִּפְנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ, "מִלִּפְנֵינוּ" - זֶה מִלִּפְנֵי הַחֹטָא
שֶׁהוּא מְגִיעַ אֵלֵינוּ וְאוֹמֵר שֶׁהַחֹטָא לֹא כָּל כֵּךְ חָמוּר, אוֹ שְׂאִין עֲנֹשׁ,
"וּמֵאַחֲרֵינוּ" - אַחֲרֵי הַחֹטָא שֶׁהוּא מֵיֵאֵשׁ אֶת הָאָדָם שְׂאִין לוֹ דֶּרֶךְ
לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה. "זֶה הַשָּׁטָן מִלִּפְנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ לְבָל נִשְׁמַע חֲלִילָה
בְּקוֹל הַיַּצָּר הָרַע קֹדֶם הַחֹטָא וְאַחֲרָיו".

הֵרִי לָנוּ שֶׁהַדָּבָר הַחָמוּר וְהַנּוֹרָא מֵהַכֹּל שְׂיוֹבִיל אֶת הָאָדָם
לְאַבְדוֹן הוּא הַיֵּאוּשׁ וְשֶׁהוּא מִפְּסִיק לְהִלָּחֵם! יְדִידֵי וְאַהוּבֵי, זֶה
שֶׁקָּר מְחֻלָּט, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ! בְּלָעָם שֶׁהוֹלֵךְ לְדַבֵּר עֲבָרָה, וּמְחַפֵּשׁ
לְכָלוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא מִתְיָאֵשׁ, וְכִמּוֹהוּ
כָּל שׁוֹנְאֵי וְאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, מֵהֵם נִלְמַד לֹא לְהִתְיָאֵשׁ וּלְנִסּוֹת שׁוֹב
וְשׁוֹב. 'וְאִם עֲקֹשׁ הוּא - יִצְלִיחַ'!